

УДК 821.26:316.212

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2023.46.21>

ХЕЙТЕР ЯК ПРЕДСТАВНИК РЕСЕНТИМЕНТНОГО ТИПУ ОСОБИСТОСТІ

Марія Сінельнікова

<https://orcid.org/0000-0001-6085-6087>

*Національний університет «Львівська політехніка»,
кафедра філософії
вул. С. Бандери, 12, 79000, м. Львів, Україна*

Хейтерами не народжуються, ними стають.
Олександр Дадак

В статті зазначається, що наша сучасність перетворилася на світ суцільної критики, де кожен має право вільно висловлювати свої думки. Через це хейтери практично заповнили сучасні соціальні мережі, де повсякчас спостерігається їхня присутність: агресивність, ворожнеча, ескалація конфлікту, переслідування, цькування, висміювання та приниження інших. Все це актуалізує питання дослідження діяльності хейтерів, задля запобігання та належного реагування на них в соцмережах. Цьому сприяє зіставлення хейтерів з філософськими поняттями ресентименту, яке по-новому розкриває сутність обох цих феноменів.

Внаслідок такого співставлення автор пропонує визначити хейтера як представника нового ресентиментного типу особистості. Це дозволить ідентифікувати функціональну роль ресентименту в поведінці хейтера та визначити основні його детермінанти. Емпіричною передумовою хейтингу, як і ресентименту, є прагнення уникнути болю та страждань, бажання звільнитись від внутрішнього дисонансу та напруги. Крім цього, хейтерів з ресентиментом об'єднує гостре почуття ненависті, яке у хейтерстві набуває форми самоствердження. При цьому хейтерам важливо не лише бути вищими за інших, вони прагнуть знищити їх своєю нищівною критикою. Внаслідок чого хейтер звеличується у власних очах, тим самим підвищуючи свою самооцінку.

Також автор звертає увагу і на відмінності між ними: діяльність хейтерів, як представників ресентиментного типу особистості, є більш жорсткою, радикальною та публічною; ресентимент пасивний, апатичний та бездіяльний, тоді як хейтер, піддаючись його впливу, діє стрімко та рішуче, оскільки знає, що вагання можуть коштувати йому такої бажаної слави; ресентимент виступає захисною реакцією на культурні (моральні) зміни, в той час як хейтери, під впливом ресентименту, ці зміни провокують; ненависть у хейтерів, які уражені почуттям ресентименту, здебільшого немає конкретного об'єкта для свого спрямування, тому поширюється на всіх користувачів соціальних мереж. Таким чином доки існує світ, доти хейтер, як представник ресентиментного типу особистості, буде знаходити об'єкт, який його зачіпає, ображає, через що заслуговує на відплату.

Ключові слова: хейтер, ресентимент, Ніцше, Шелер, соціальні мережі.

Виклад основного матеріалу. Ми живемо в епоху критики, в якій нищівні коментарі хейтерів в соціальних мережах стають нашою буденністю. Тому дослідження їх діяльності є надзвичайно актуальною сьогодні, в еру буму соцмереж, які хейтери просто заповнили. На перший погляд видається, що хейтинг цілком зрозуміле явище, яке давно вже визнано проблемою, котру можна вирішити за допомогою певних стандартизованих способів. Але насправді про хейтерів ми знаємо дуже мало. Тому автор пропонує застосувати до дослідження їх діяльності ніцшеанське поняття «ресентименту». Оскільки припускає,

що для реалізації своїх цілей (приниження і критики інших), хейтери часто використовують руйнівну сутність ресентименту, а мережевий простір тільки сприяє різноманітності вираження їх вербальної агресії [1, с. 205].

Звичайно ресентимент не єдина причина діяльності хейтерів, але одна з найбільш підступних та найменш вивчених. Тому **метою даного дослідження** є з'ясування природи та мотивації сучасних хейтерів через їх співставлення з поняттям «ресентимент», який був впроваджений німецьким мислителем Фрідріхом Ніцше. Для досягнення поставленої мети автор прагне прояснити два основні моменти: 1) виявити спільні риси між хейтерами і ресентиментом та 2) показати відмінність між ними.

Хейтери – явище не нове, але з популяризацією соцмереж воно набуває цілковито іншого звучання. Хейтер – це той, хто публікує негативний коментар, який не містить жодної [критики] чи будь-якої корисної інформації [2, с. 6]. Хейтер витрачає свій час та сили на обговорення чужих життєвих досягнень, сторонніх переваг та недоліків. Основна мета хейтерів досягається за допомогою засобів передачі вербальних повідомлень, які несуть негативне ставлення. За допомогою цього психологічного маневру хейтери намагаються заперечити соціальні та політичні реалії, щоб уникнути душевного болю та когнітивного дисонансу [3, с. 193]. Що підтверджує думку О. Дадака про те, що «хейтерами не народжуються, ними стають»¹.

Причина «перетворення» людини на хейтера – це безсилля та неможливість «відреагувати», нездатність змінити чи забути причину своїх страждань. Це дуже нагадує французький термін «ресентимент» (*ressentiment*), який зберігає оригінальний сенс латинського «*re-sentire*», що буквально означає «відчути заново» [4, с. 603]. Загалом поняття «ресентименту» (від фр. «злостивість, озлоблення») можна визначити як операційну категорію філософії Ф. Ніцше, що використовується для позначення реакційного відчуття ненависті слабких індивідів та соціальних груп до сильних [5, с. 7–8].

В описаному аспекті ресентимент нагадує психологічну мотивацію сучасного хейтера, який не уявляє свого життя без критики та приниження інших, вважаючи це єдиним способом особистого самоутвердження та підняття своєї самооцінки. Власна слабкість ображає та принижує хейтера, тому він намагається перекласти відповідальність за неї на інших. Головним тут є образ ворога, на якого покладається провина за особисті негаразди слабкодушних [5, с. 7–8]. Це викликає стійке почуття ненависті, яке є формою представлення іншого в певному оціночному світлі, як зла, що в деяких випадках відчувається дуже гостро [6, с. 1–4].

Таким чином хейтерство співпадає з основною афективною складовою ресентименту: сильним почуттям ненависті, яке його характеризує. Але в своїй ненависті хейтери ідуть набагато далі за ресентимент, створюючи навколо себе своєрідну «матрицю ненависті» [7, с. 43]. Навіть сама назва «хейтер», яка походить від англ. *hate* – ненависть, багато про що нам говорить. Зважаючи на це, хейтерів можна визначити, як людей, для яких головним життєвим почуттям є, як мінімум, неприязнь, а як максимум, ненависть. Змішуючись з іншими афектами (образою, приниженням, заздрістю тощо), ненависть стає вихідною психологічною основою хейтингу, яка викликає бажання висміювати, принижувати та переслідувати своїх «жертв», не виявляючи до них жодної краплі жалю чи співчуття.

У хейтера ненависть, підсилена почуттям ресентименту, представлена в найбільш радикальному, «чистому» вигляді – це ненависть заради самої ненависті. Через що вона стає ніби розфокусованою і не потребує конкретного об'єкта для свого спрямування, тому

¹ <http://www.oleksandrdaak.com/interesting/who-are-haters.html>

їй підійде будь-який предмет, доступний на даний момент. Це почуття ненависті впливає з амбівалентності, двозначності та невизначеності, які за певних умов перетворюються на презирство до себе, розчарування та нездатність сформулювати й інтерсуб'єктивно мати справу з тим, що турбує людину [8, с. 117]. Тому хейтерство, як і ресентимент, які мотивовані ненавистю, не є виключними для певного психологічного типу особистості. Це радше загальне психологічне явище, властиве кожному, це психологічна депресія, спричинена розчаруванням та втратою сенсу.

Хейтинг, як і ресентимент, виникає в умовах, коли люди систематично позбавлені речей, якими вони дуже хочуть володіти, без будь-яких перспектив їх здобути [1, с. 218]. Тому поява цих феноменів зумовлена передусім людською неспроможністю чогось досягнути, яка підсилюється внутрішніми чинниками (недостатніми здібностями, вміннями чи талантами) та зовнішнім тиском (культивуванням у соцмережах образу «щасливчика», «переможця», «зірки», які досягають всього й одразу). Частіше соцмережі демонструють користувачам кінцевий результат (або бажаний, несправжній), що викликає в них хвилю негативних почуттів, які провокують сплески онлайн хейтингу, ресентименту та агресії. Зазвичай увесь цей негатив хейтери спрямовують назовні, за межі власного, індивідуального буття. Через що хейтерство, а з ним і ресентимент, який його мотивує, виходить за рамки психологічної проблеми і переходить на рівень соціальної.

З огляду на це хейтерство, як і ресентимент, можна визначити як соціальне явище, яке виникає внаслідок негативних соціальних факторів (безробіття, економічної нестабільності, низького рівня життя) та деструктивних дій соціальних суб'єктів (образ, принижень, насмішок). Вони викликають появу ресентиментних реакцій і породжують ресентиментні типи особистості. До їх числа сьогодні можна віднести хейтера, як новий ресентиментний тип, в світогляді і поведінці якого все індивідуальне підпорядковується «ресентиментній домініанті».

Саме хейтери перетворюють сьогодні ресентимент із вузькоспецифічного на загально-носупільний феномен, викриваючи при цьому найбільш небезпечну його сторону. Виступаючи негативно-об'єднуючим принципом, хейтерство сприяє швидкому поширенню ресентиментних настроїв, оскільки користувачі, які пропагують ненависть, набагато тісніше пов'язані між собою, ніж користувачі, які до неї не схильні [9, с. 181]. Таким чином ненависть міцніше, ніж ресентимент, пов'язує людей одне з одним. Вона легко трансформується з індивідуального на груповий рівень, стаючи своєрідним концептуальним синтезом групових та індивідуальних амбіцій, захоплюючи все більшу кількість інтернет-користувачів. Дехто навіть стверджує, що ненависть це найбільш «групова» емоція [10, с. 314]. Сьогодні вона настільки поширена, що можна говорити про неї як про деякий парадигмальний тип [11, с. 462], який виступає як цільова форма колективізації, яка може закріплюватися як спільна звичка. Це дає підстави припустити, що індикатори соціальної згуртованості в хейтерів значно вищі, ніж у інших представників ресентиментних типів особистості.

Але тут потрібно зробити невелике уточнення. Хейтери, об'єднані почуттям ресентименту, з одного боку, прагнуть до колективності, а з іншого – намагаються виділитися та привернути до себе якомога більше уваги. Поодинокий хейтер змушений пробиватися крізь увесь шум, який піднімають в соцмережах інші хейтери. Тому нерідко хейтерські коментарі подаються в надто екстравагантній, ексцентричній, агресивній чи епатажній формі, яка не відповідає ступеню серйозності обговорюваної проблеми. Так хейтер, який потрапив під вплив ресентименту, починає нагадувати одержимого чи безумця [7, с. 40], який будь-якої миті може вибухнути несамовитим гнівом чи люттю, що змітають усе на своєму шляху. Не дивно, що деякі дослідники вважають хейтерство проявом психопатії [12], який

можна охарактеризувати як імпульсивність та прагнення до захвату [13, с. 559].

Внаслідок цього хейтери, як представники ресентиментного типу особистості, завжди діють привселюдно та відкрито, не ховаючись під прихованими масками та нечитабельними нікнеймами, як стверджувала в одному зі своїх інтерв'ю психологиня Джильда Карл². Тут прослідковується одна з головних відмінностей між ресентиментною особистістю і хейтером, який уражений цим почуттям. Людина ресентименту боязка [14, с. 12] та невпевнена, схильна до постійного вагання. Через ці вагання ресентимент часто пов'язує з апатією та бездіяльністю, які розглядаються як триумф слабких, реакція, яка намагається приховати безсилля, тривале роздумування, що не дозволяє рухатися вперед [15, с. 398]. З огляду на це, людина ресентименту завжди пасивна, не схильна до нападу чи відкритого протистояння, але виражає бездіяльну підтримку агресії чи насильству [16, с. 111]. Сама ж вона не спроможна на вчинок, оскільки повсякчас згадує «минулі травми та несправедливість», які зміцнюють її позицію «жертви» та породжують жалість до себе [17, с. 56].

На відміну від цього, хейтер, під впливом ресентименту, діє зухвало та рішуче. Він більше не ідентифікує себе як безпорадну «жертву» і не прагне викликати співчуття. Також він байдужий до відновлення вселенської справедливості чи миру в усьому світі. Хейтер, який діє під впливом ресентименту, сам бажає бути «катом», тому він завжди готовий до нападу і не боїться отримати удар у відповідь. Радше навпаки, він усіма силами намагається здобути хоча б якусь реакцію від свого співрозмовника, тому постійно провокує та розпалює конфлікти в соцмережах, прагнучи до привселюдного приниження та знецінення опонентів, яких зазвичай ідентифікує як особистих «ворогів». Таким чином хейтери перетворюють ресентимент з реактивного почуття на активне, тим самим втілюючи в дійсність всі прагнення ресентиментної особистості, які реалізувати вона не здатна.

Ще одна відмінність хейтерів від ресентименту полягає в тому, що хейтер мотивований виключно порівнянням. Для нього не важливим є те, чого він досягнув насправді, головне, щоб його «заслуги» були позитивно оцінені іншими користувачами соцмереж. Тому для хейтера, ураженого почуттям ресентименту, вагомим є не власна самореалізація (робити те, що подобається), а прагнення викликати симпатію, схвалення в онлайн аудиторії чи, бодай, її зацікавлення. Цілком зрозуміло, що хейтер, під впливом ресентименту, прагне публічності та визнання, тому він часто хизується своїми «здобутками» і кількістю принижених ним людей, вважаючи, що ресентиментна критика – це його суттєва сила та перевага.

Звідси можна зробити висновок, що саме завдяки почуттю ресентименту, хейтери наважуються робити те, на що інші користувачі соцмереж зважитися так і не можуть. Через що в своїй критиці вони заходять набагато далі, ніж інші онлайн коментатори. Подібна ресентиментна критика включає момент переоцінки не лише певних об'єктів, вона змінює саму систему оцінювання, що приводить до більш глибокої трансформації як самого хейтера, так і його бачення світу. Це підтверджує думку Шелера про те, що «систематичне спотворення та переосмислення самих цінностей набагато ефективніше, ніж «наклеп» на людей або фальсифікація світогляду» [17, с. 49].

Хейтер намагається змінити значення своєї незадовільної реальності через процес ресентиментного знецінення та подальшої переоцінки. На основі ресентименту він вибудовує особливу систему моралі, в основі якої лежить заперечення будь-яких носіїв сильної волі [5, с. 8]. Так завдяки ресентименту, хейтерська мораль перетворюється на мораль користі: те, що мені вигідно – те і визнається добром. Внаслідок чого починає формуватися

² https://www.youtube.com/watch?v=4UNS-LyO3F0&list=PLXysojgXF1XObtF-IQIqddcgjBal66Av3&index=13&ab_channel=DrGildaCarle

специфічна ресентиментна «творчість», яка продукує анти-цінності, які проголошують, що добро – це слабкість, а зло – сила. Це нагадує розрізнення між «слабким» та «сильним» ресентиментом, яке описує в своїй роботі Себастьян Аешбах [18, с. 94]. «Слабкий» ресентимент знижує усі цінності до рівня людських можливостей, тоді як «сильний» ресентимент – змінює саму шкалу оцінки. У світлі цього розрізнення хейтер, як представник ресентиментного типу особистості, більше вписується у варіант «сильного ресентименту», при чому значно посиленого та радикализованого. Оскільки хейтер, під впливом ресентименту, намагається не просто принизити чи образити іншого, він намагається його розчавити, знищити своїми руйнівними коментарями.

Але всі ці негативні почуття та ресентиментні пориви мають згубні наслідки передусім для самого хейтера, який поступово втрачає власну цілісність та ідентичність. Це, зрештою, призводить до краху одного зі стовпів системи особистісного, хейтерського «Я» – позитивного самоствердження, який перетворюється на ресентиментний механізм саморуйнування. Адже замість того, щоб вкладати увесь свій запал в саморозвиток, хейтер витрачає час на те, щоб знайти бодай щось негативне в людях, які працюють над досягненням своєї мети, демонструючи цілковито інше життя, про яке сам хейтер таємно мріє. Внаслідок чого він вже не здатен ефективно взаємодіяти ні з самим собою, ні з іншими. Це та висока «ціна», яку хейтер змушений платити за «успіх» та «визнання» на теренах соцмереж.

Підводячи підсумок, можна констатувати, що хейтери в своїй діяльності реалізують дві основні мети ресентименту: (1) змінити себе та свої цінності (через переоцінку); і (2) підтримувати «нове я» і «нові цінності» через онлайн-спілкування (соціальні мережі) [3, с. 194]. Цим хейтери ніби завершують ресентимент, доводячи його до логічного завершення. Але на цьому вони, на жаль, не зупиняються, а йдуть набагато далі, роблячи ресентимент більш руйнівним та небезпечним, переводячи його в іншу, онлайн площину. Завдяки чому хейтерська ненависть, підсилена почуттям ресентименту, після публікації залишається в мережі на невизначений термін, а її зміст швидко поширюється, долучаючи до свого обговорення величезну аудиторію.

За невтішними прогнозами багатьох дослідників, кількість ненависті в соцмережах буде лише зростати, а діяльність хейтерів ставатиме дедалі жорсткішою [19, с. 169]. Це підтверджує нещодавня статистика, згідно з якою 90% діалогів в мережі закінчуються невинуватою агресією³. Більше того, багато хто вважає, що ця ненависть може залишати онлайн формат і переходити в реальність. Так деякі дослідники прослідковують зв'язок між діяльністю онлайн-хейтерів, які пропагують ненависть, з жакливими подіями, які відбуваються в реальному світі [20, с. 261]. Тому сьогодні вкрай важливо з'ясувати природу хейтерства, щоб зрозуміти специфіку його функціонування в соцмережах, щоб зменшити його руйнівні наслідки.

Висновки. Хоча між ресентиментом і діяльністю хейтерів є багато спільного, однак їхня подібність не означає їхньої тотожності. Поняття ресентименту значно ширше за хейтерство, яке виступає лише однією з новітніх, модерних форм його прояву. Хейтер, використовуючи руйнівну природу ресентименту, віднаходить все більше приводів для обвинувачення та критики, яка вже не потребує конкретного об'єкта, а спрямовується проти всього світу. **Подальші дослідження** допоможуть розширити наше розуміння діяльності хейтерів, що посприє вибору найкращої стратегії для боротьби з ними та іншими провавами онлайн ненависті.

Список використаної літератури

³ <https://m.facebook.com/snidanok/photos/B5/3177143362303552/>

1. Wallace P. *The Psychology of the Internet*. Cambridge: Cambridge University Press, 2015. 404 p.
2. Lange P. G. 2007. Commenting on Comments: Investigating Responses to Antagonism on YouTube. Paper Presented at Society for Applied Anthropology Conference, Tampa, FL, USA, March 31; Annenberg Center for Communication, vol. 31. P. 163-90. URL: <http://bit.ly/lange-2007> (accessed on 15 March 2018).
3. Salmela M., Capelos T. Ressentiment: A Complex Emotion or an Emotional Mechanism of Psychic Defences? *Politics and Governance*. 2021. Vol. 9. № 3. P. 191–203.
4. Ure M. Resentment/ressentiment. *Constellations*. 2015. Vol. 22. № 4. P. 599–613.
5. Шаап С. Прощання із Всемогутнім: Переоцінка етичного життя / Пер. з англ. І. Лозовий. К.: Вид-во Жупанського, 2012. 294 с.
6. Ferran I. V. Hate: Toward a Four-Types Model. *Review of Philosophy and Psychology*. 2021. P. 1–19. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s13164-021-00568-z>
7. Бер Д. Привітайте своїх хейтерів. Харків: Фабула, 2019. 240 с.
8. Donskis L. Forms of Hatred: The Troubled Imagination in Modern Philosophy and Literature. Amsterdam & New York: Rodopi, 2003. 297p.
9. Mathew B., Dutt R., Goyal P., Mukherjee A. Spread of hate speech in online social media. *WebSci '19: Proceedings of the 10th ACM conference on web science*. 2019. P. 173–182.
10. Fischer A., Halperin E., Canetti D., Jasini A. Why We Hate. *Emotion Review*. 2018. Vol. 10. № 4. P. 309–320.
11. Szanto T. In Hate We Trust: The Collectivization and Habitualization of Hatred. *Phenomenology and the Cognitive Sciences*. 2020. Vol. 19. P. 453–480.
12. Sorokowski P., Kowal M., Zdybek P., Oleszkiewicz A. Are Online Haters Psychopaths? Psychological Predictors of Online Hating Behavior. *Frontiers in Psychology*. 2020. URL: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2020.00553/full>
13. Paulhus D. L., Williams K. M. The dark triad of personality: narcissism, machiavellianism, and psychopathy. *Journal of Research and Personality*. 2002. № 36. P. 556–563.
14. Marañón G. *Tiberius: A Study in Resentment*. London: Hollis & Carter, 1956. 234p.
15. Hoggett P. Ressentiment and Grievance. *British Journal of Psychotherapy*. 2018. Vol. 34. № 3. P. 393–407.
16. Capelos T., Demetris N., 2022. Sour Grapes: *Ressentiment* as the Affective Response of Grievance Politics. *The European Journal of Social Science Research*. 2022. Vol. 35. № 1. P. 107–129.
17. Scheler M. Ressentiment. *Das Ressentiment im Aufbau der Moralen* / Transl. Louis A. Coser. URL: <https://hscif.org/wp-content/uploads/2018/04/Max-Scheler-Ressentiment.pdf> (accessed on 2018 [1915]).
18. Aeschbach S. Ressentiment – An Anatomy [Doctoral thesis. University of Geneva]. Archive Ouverte UNIGE, 2017.
19. Blaya C. Cyberhate: a Review and Content Analysis of Intervention Strategies. *Aggression and Violent Behavior*. 2019. № 45. P. 163–172.
20. Johnson N. F., Leahy R., Johnson Restrepo N., Velasquez N., Zheng M., Manrique P., Devkota P., Wuchty S. Hidden Resilience and Adaptive Dynamics of the Global Online Hate Ecology. *Nature*. 2019. Vol. 573. № 7773. P. 261–265.

HATER AS A REPRESENTATIVE

OF THE RESENTIMENT TYPE OF PERSONALITY**Maria Sinelnikova***<https://orcid.org/0000-0001-6085-6087>**Lviv Polytechnic National University,**Department of Philosophy,**S. Bandery str., 12, 79000, Lviv, Ukraine*

The article notes that our modernity has turned into a world of continuous criticism, where everyone has the right to freely express their opinions. Because of this, haters practically flooded modern social networks, where their presence is constantly observed: aggressiveness, enmity, conflict escalation, harassment, bullying, ridicule and humiliation of others. All this actualizes the issue of researching the activities of haters, in order to prevent and properly respond to them in social networks. This is facilitated by comparing haters with the philosophical concept of resentment, which reveals the essence of both of these phenomena in a new way.

As a result of this comparison, the author proposes to define a hater as a representative of a new resentment type of personality. This will allow to identify the functional role of resentment in hater's behavior and to determine its main determinants. The empirical premise of hating, like resentment, is the desire to avoid pain and suffering, the desire to be freed from internal dissonance and tension. In addition, haters share a strong feeling of hatred with resentment, which takes the form of self-affirmation. At the same time, it is important for haters not only to be superior to others, they seek to destroy them with their devastating criticism. As a result, the hater magnifies himself in his own eyes, thereby increasing his self-esteem.

The author also draws attention to the differences between them: the activities of haters, as representatives of the resentment personality type, are more rigid, radical and public; resentment is passive, apathetic, and inactive, while the hater, when influenced by it, acts swiftly and decisively, because he knows that hesitation may cost him the fame he so desires; resentment acts as a defensive reaction to cultural (moral) changes, while haters, under the influence of resentment, provoke these changes; hatred of haters, who are affected by feelings of resentment, mostly do not have a specific object for their direction, so it spreads to all users of social networks. Thus, as long as the world exists, until the hater, as a representative of the resentment type of personality, will find an object that affects him, offends him, because of which he deserves retribution.

Key words: hater, resentment, Nietzsche, Scheler, social networks.